

DEN LILLE GUIDE TIL PRONOMINER

LGBT+
DANMARK

Pronominer eller stedord, som det også hedder på dansk, er de ord vi blandt andet bruger til at omtale hinanden – eksempelvis **'hun'** eller **'han'**.

For de fleste mennesker er det ikke ord vi tænker over, at vi bruger, når vi skal omtale en person. Derfor kan det også være svært for mange at ændre hvilke pronominer, vi bruger om andre.

Særligt for transkønnede og nonbinære personer kan det have stor betydning, hvilke pronominer, der bliver brugt om dem. Det skyldes, at vi i høj grad forbinder pronominer med køn: **'hun/hende'** bruges om kvinder, **'han/ham'** bruges om mænd osv.

Mange nonbinære personer foretrækker derfor kønsneutrale pronominer såsom **'de/dem'** eller **'hen/hen'** i stedet for **'han/ham'** eller **'hun/hende'**.

I denne guide kan du læse om forskellige pronominer, og hvordan du kan vænne dig til at bruge dem.

Hvilke pronominer findes der?

Pronominer dækker ikke kun over 'han' og 'hun', men er en fællesbetegnelse for alle ord, der henviser til personer, genstande eller forhold uden at bruge et navn eller en beskrivelse. Det betyder at 'jeg', 'du' og 'vores' også er pronominer. Men når vi i denne sammenhæng siger 'pronominer', så henviser vi typisk til de ord, vi bruger til at omtale enkeltpersoner – de ord, som ofte er forbundet med køn.

I denne guide fokuserer vi derfor særligt på de **markerede ord** herunder.

Ental	1. person	jeg	mig	mit
	2. person	du	dig	dit
	3. person	hun	hende	hendes
		han	ham	hans
		hen	hen/hem	hens/hennes
		de	dem	deres
		den	den	dens
det	det	dets		
Flertal	1. person	vi	os	vores
	2. person	I	jer	jeres
	3. person	de	dem	deres

Flere pronominer

Nogle anvender flere pronominer, mens andre føler sig indifferente over, hvordan man omtaler dem. Ofte vil personen sige, at de fx bruger pronominerne 'han/de' eller 'hun/de', mens andre siger, at de bruger 'ethvert pronomen'.

'De' som omtale – ikke som hos Dronningen

'De/dem' er blandt de mest udbredte pronominer udover 'han/ham' og 'hun/hende'. Her er det vigtigt at huske på, at 'de' i denne sammenhæng bruges på samme måde som 'han' eller 'hun' og ikke i stedet for 'du', som når man taler til Dronningen. Altså som omtale og ikke som tiltale. Fordi 'de' er det mest udbredte kønsneutrale pronomen, kan det også anvendes som 'standard-pronomen', hvis man ikke ved hvilket pronomen, en person bruger.

De kunne slet ikke stoppe sangteksterne fra at komme strømmende. Når de sad og spillede på deres guitar, følte det som om, teksterne kom flyvende gennem luften til dem og fandt vej til deres stemme. "Du synger så godt og dine tekster er så smukke," sagde deres ven.

Det svenske 'hen'

'Hen' er et stadig mere udbredt pronomen – ikke bare i Sverige, hvor det særligt kendes fra, men også på dansk. 'Hen' kan bøjes på flere forskellige måder: hen/hen/hens eller hen/hem/hennes. Som udgangspunkt kan du bøje det på den måde, der falder dig nemmest.

Hen havde netop modtaget brevet om, at hen var blevet optaget på det studie, hen allerhelst ville gå på. Det havde længe været hens drøm, og hen kunne ikke forestille sig noget bedre at give sig til.

'Den' og 'det'

Nogle mennesker bruger 'den' eller 'det' som personligt pronomen. Det kan for nogen være vanskeligt at vænne sig til, fordi vi er vant til at bruge 'den' og 'det' om ting fremfor mennesker. Men som med alt andet kræver det blot tilvænning.

Over de sidste par uger havde den arbejdet hårdt for at nå i mål med projektet. Nu kunne den læne sig tilbage og nyde roen, velvidende at den endelig havde fået ferie. "Du har sådan et fantastisk gåpåmod og drivkraft" havde alle dens kollegaer sagt på det afsluttende møde.

Øvelser

1. Sæt dig ned med en ven eller kollega, og vælg en tredje fælles bekendt. Sæt en tidtager til 5 minutter, hvor du og din ven/kollega skal tale om den tredje person med et andet pronomen, end personen normalt bruger. Reflektér over, hvilken effekt det havde. Hvordan oplevedes det? Tænkte I på personen på en anden måde, mens I talte?
2. Sæt dig ned med to venner/kollegaer, og bed dem om at lave ovenstående øvelse, hvor du er den tredje person, de skal omtale. Reflektér med dine venner/kollegaer over, hvilken effekt det havde på dig at blive omtalt med det forkerte pronomen. Føltes det mærkeligt, skævt eller måske endda ubehageligt?
3. Fortæl en velkendt historie til dig selv eller en anden. Det kan være Den Lille Rødhætte eller plottet i Titanic. Brug konsekvent et andet pronomen om hovedkaraktererne end originalt. Start med at tale langsomt, og se hvor længe der går, før det falder dig mere naturligt at omtale fx Jack som 'de' eller 'hun'.

Gode råd

Spørg hvis du er i tvivl

Pas på med at antage, hvilke pronominer andre mennesker bruger. Et simpelt ”Hvad er dine pronominer?” sikrer, at du ved hvilke pronominer, du skal bruge. Og så er spørgsmålet også i sig selv et signal til vedkommende om, at deres kønsidentitet vil blive respekteret. Du kan også blot præsentere dine egne pronominer, når du introducerer dig selv til en ny person. Det giver andre en let mulighed for også at nævne deres egne.

Sænk farten

Hvis du har svært ved at bruge de rigtige pronominer om en person, så sænk farten, når du taler. Det giver dig mere tid til at overveje hvilke ord, du bruger.

Øvelse gør mester

Sprog kan være en vanskelig ting at ændre. I daglig tale bruger vi ofte sproget uden at tænke nærmere over det. Men man kan vænne sig til det meste – det kræver bare øvelse. Forsøg derfor aktivt at bruge pronominerne i stedet for at undvige dem. Vores erfaring er, at det er meget hurtigere at lære end mange frygter.

Alle kan lave fejl

Det er helt okay at lave fejl – alle gør det af og til. Forsøg blot at rette dig selv og undgå at bremse samtalen eller vende samtalen hen mod, at pronominer er svære at huske. Så er der ingen skade sket. Er du i tvivl, er det altid okay at spørge om hjælp til at forstå, hvordan et bestemt pronomen anvendes i praksis.